

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 28.1.2014 г.
COM(2014) 29 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Доклад относно напредъка в осигуряването на качество на висшето образование

(текст от значение за ЕИП)

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
2.	ТЕНДЕНЦИИ В ОСИГУРЯВАНЕТО НА КАЧЕСТВО ОТ 2009 Г. НАСАМ	4
2.1.	По какъв начин ОК подпомага академичната общност, студентите и други заинтересовани страни в постигането на целите за качество?	4
2.2.	По какъв начин ОК подпомага учебните заведения да разширят достъпа и да гарантират, че студентите завършват своето обучение?	6
2.3.	По какъв начин ОК подпомага ВУЗ в осигуряването на висококачествени и подходящи умения на студентите?	7
2.4.	Подпомага ли ОК мобилността по време на обучението и интернационализацията?	9
3.	ЗАКЛЮЧЕНИЯ — ПОДКРЕПА ОТ ЕС ЗА ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В СФЕРАТА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ	11

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Доклад относно напредъка в осигуряването на качество на висшето образование

(текст от значение за ЕИП)

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Европейското висше образование е изправено пред сериозни предизвикателства. В редица скорошни стратегически документи Европейската комисия подчерта тези предизвикателства — значително разширяване на студентската общност, повишаване на качеството и по-добро съгласуване на обучението и ученето с по-широкообхватните нужди на обществото и пазара на труда¹, адаптиране към глобализацията и към значителното нарастване на броя на студентите и учебните заведения по света, които оспорват позицията на Европа като световен лидер в сферата на образованието², и подобряване и разширяване на предоставянето на висше образование чрез използването на нови технологии като масови отворени онлайн курсове (МООК) и виртуално или смесено обучение³. Проучването на PIAAC (Програма за международна оценка на уменията на възрастните) на уменията на възрастните⁴ констатира разлики в равнището на умения на дипломираните лица в отделните държави. В контекста на тези предизвикателства е изключително важно да се запази и подобри качеството на висшето образование, да се развият модернизирани висши учебни заведения (ВУЗ), които обучават хората на умения на високо равнище и функционират като двигател за икономическото и социалното развитие, като така ще се спомогне за постигането на целите от стратегията „Европа 2020“ за по-добри работни места и по-силен растеж.

ВУЗ носят крайната отговорност за качеството на предлаганите от тях продукти (определяне, мониторинг и обновяване на техните цели за качество чрез „вътрешно“ осигуряване на качеството). Те се подпомагат от външни агенции (агенции по осигуряване на качеството — АОК), които оценяват стандартите за качество, изготвят оценки на учебните заведения, акредитират програми или съпоставят резултатите с тези на други ВУЗ („външно“ осигуряване на качеството). Публичните органи обаче са длъжни да гарантират, че качеството на отделните учебни заведения и на тяхната система за висше образование като цяло са „годни за целта“. Доверието в системите се повишава от съществуването на рамка за национални и европейски инструменти и сътрудничество. Поради това механизмите за осигуряване на качество са от огромно значение за подпомагане на успеха на реформите на учебните заведения и създателите на политики.

Настоящият доклад следва първия доклад, който бе публикуван през 2009 г.⁵ в отговор на поканата на Европейския парламент и Съвета през 2006 г. да се докладва за

¹ COM(2011) 567 окончателен.

² COM(2013) 499 final.

³ COM(2013) 654 final.

⁴ OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills („Преглед на уменията за 2013 г. от ОИСР: първи резултати от проучването на уменията на възрастните“). http://skills.oecd.org/documents/OECD_Skills_Outlook_2013.pdf

⁵ COM(2009) 487 окончателен.

напредъка в осигуряването на качество⁶. Въз основа на констатациите, посочени в доклада от 2009 г. — в който бе установена необходимост от повишаване на ефективността и прозрачността на осигуряването на качество за потребителите, от изричното ѝ свързване с по-широкообхватни приоритети в сферата на висшето образование, и от развитие на трансграничното сътрудничество с цел повишаване на качеството — и въз основа на информацията от широка набор от източници, в настоящия доклад се подчертава потенциалът за една по-активна роля на осигуряването на качество в подпомагането на реформите на равнище системи и на равнище учебни заведения и се предлагат действия на ЕС в подкрепа на учебните заведения и държавите членки.

Осигуряването на качество (ОК) често се възприема като акцентиране по-скоро върху процеса, отколкото върху съдържанието. При все това ОК продължава да разполага с неоползотворен потенциал да подпомогне учебните заведения в постигането на техните цели. Приспособеното към визията и приоритетите на всеки ВУЗ ОК ще насърчи по-голямо разнообразие и специализиране на ВУЗ и ще стимулира по-значителното участие на заинтересованите страни и отчетността пред тях, като систематично се подават резултати обратно в процеса на вземане на стратегически решения с акцент върху постоянното усъвършенстване. Понастоящем се осъществяват промени. Мандатът на някои АОК се разширява, така че да се обхване прегледът на по-широкообхватните цели в сферата на висшето образование, например разширяването на достъпа, ученето през целия живот, интернационализацията и др.⁷ В някои случаи обучението на докторанти⁸ и стратегиите за човешки ресурси⁹ също подлежат на преглед на качеството. Понастоящем се извършва преход във външното ОК от традиционния акцент върху акредитирането на отделните програми, които дадено учебно заведение предлага, към оценка на цялото учебно заведение. По-голямата част (69 %) от системите за ОК понастоящем са насочени към комбинация от оценка на учебното заведение и акредитиране на програми, докато малък, но нарастващ процент са преминали изцяло към оценяване на учебното заведение¹⁰. Това е многообещаващо за бъдещата посока на ОК — оценяването на учебните заведения дава повече правомощия на академичните кръгове и ВУЗ при съставянето на учебните планове и гарантирането на тяхното качество, като се избягва необходимостта от формално външно акредитиране на всяка отделна програма и се създават условия за бързо приспособяване на предлагането към променящите се нужди на пазара на труда и към промените в състава на студентската общност.

⁶ Препоръка 2006/143/ЕО от 15 февруари 2006 г. (ОВ L 64 от 4.3.2006 г.).

⁷ Rauhvargers, Andrejs (2012): Report by the EHEA Working Group on Recognition („Доклад от Работната група за Европейското пространство за висше образование относно признаването“), стр. 23. Достъпен онлайн на адрес: <http://www.ehea.info/Uploads/%281%29/Recognition%20WG%20Report.pdf>

⁸ http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/Salzburg_II_Recommendations.sflb.ashx

⁹ http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf

⁹ <http://ec.europa.eu/euraxess/index.cfm/rights/strategy4Researcher>

¹⁰ Изпълнителна агенция за образование, аудиовизия и култура (EACEA) (2012): Европейското пространство за висше образование през 2012 г.: доклад за прилагане на Процеса от Болоня, стр. 60.

<http://www.ehea.info/Uploads/%281%29/Bologna%20Process%20Implementation%20Report.pdf>

2. ТЕНДЕНЦИИ В ОСИГУРЯВАНЕТО НА КАЧЕСТВО ОТ 2009 Г. НАСАМ

2.1. По какъв начин ОК подпомага академичната общност, студентите и други заинтересовани страни в постигането на целите за качество?

По-голямата част от ВУЗ са установили специални структури и процеси за ОК (в проучване от 2010 г. бе констатирано, че само 5 % не са приели декларация във връзка с политика за качеството)¹¹. Над 75 % от ВУЗ са приели публична стратегия за непрекъснато подобряване на качеството, а в Чешката република, Дания, Испания, Италия, Финландия, Люксембург и Нидерландия този дял достига 100 %¹². При все това учебните заведения изпитват затруднения при преминаването от ориентиране към процеса към истинска култура на непрекъснато подобряване на качеството¹³. Разработването на ОК по такъв начин, че да се създаде процес за постоянно включване на обратната информация в стратегическата ориентация на учебното заведение с ясна отчетност на всички равнища, продължава да бъде предизвикателство¹⁴.

Участието на студентите в повишаването на качеството се подобрява според проучването QUEST, като около 85 % от студентите получават възможност да участват в оценки от студенти и значителен брой от студентите считат, че тези оценки оказват въздействие върху качеството на образованието¹⁵. Студентите са били със „значителна степен на участие“ или са били „равностойни партньори“ в ОК в 17 държави през 2012 г. в сравнение с 9 през 2009 г., но тяхното участие варира не само между отделните национални системи, а и в рамките на самите национални системи; в много ВУЗ то е ограничено до формално присъствие и наблюдение¹⁶.

Много държави са въвели формално изискване работодателите да участват във външното осигуряване на качеството (френскоговорящата общност в Белгия, България, Чешката република, Германия, Дания, Естония, Гърция, Франция, Италия, Латвия, Литва, Португалия, Шотландия в рамките на Обединеното кралство)¹⁷. При все това активното ангажиране на работодателите в повишаването на качеството, например чрез участие в одити на учебните заведения, не е широко разпространено: работодателите участват в екипи за външен преглед само във френскоговорящата общност в Белгия,

¹¹ Loukkola, Tia; Zhang, Thérèse (2010): Examining Quality Culture: Part 1 („Проучване на културата на качеството: част 1“). Асоциация на европейските университети (EUA). Брюксел, стр. 33. http://www.eua.be/pubs/Examining_Quality_Culture_Part_1.pdf

¹² EACEA, цитирано по-горе, стр. 68.

¹³ IBAR (2012): Identifying Barriers in Promoting the ECH for Quality Assurance at Institutional Level („Определяне на пречките за насърчване на европейските стандарти и насоки за осигуряване на качество на равнище учебни заведения“). работен пакет 8, стр. 4. <http://www.ibar-llp.eu/assets/files/wp8/WP8%20Cross-country%20comparative%20study.pdf>

¹⁴ Пак там, стр. 38.

¹⁵ Jungblut, Jens; Vukasovic, Martina (2013): QUEST FOR QUALITY FOR STUDENTS - Survey on Students' perspectives („Стремеж към качество за студентите — проучване на гледните точки на студентите“). Европейски съюз на студентите (ESU), Брюксел, стр. 68. <http://www.esu-online.org/resourcehandler/30010f4b-c7a9-4827-93a5-84aaaa91709/>

¹⁶ Bischof, Lukas; Gajowniczek, Joanna; Maikämper, Moritz (2013): Study to Prepare the Report on Progress in the Development of Quality Assurance Systems in the Various Member States and on Cooperation Activities at European Level („Проучване за изготвяне на доклада относно развитието на системите за осигуряване на качество в отделните държави членки и относно дейностите по сътрудничество на европейско равнище“), стр. 27.

¹⁷ **Modernisation of Higher Education in Europe: access, retention and employability** („Модернизирание на висшето образование в Европа: достъп, задържане на студентите и пригодност за заетост“) — проучване на мрежата „Евридика“, предстои да бъде публикувано през първата половина на 2014 г. Немскоговорящата общност в Белгия и Исландия включват работодатели във външното ОК без никакви формални изисквания.

Германия, Гърция, Финландия, Латвия (за професионални програми), Литва и Обединеното кралство (в зависимост от учебните заведения)¹⁸.

Също така външните заинтересовани страни е по-вероятно да участват в равнище споделяне на информация, отколкото като активни партньори в собственото вътрешно ОК на учебното заведение.

Публикуването на резултатите от ОК стимулира повишаването на качеството и спомага за изграждането на доверие и прозрачност, но тенденцията да се публикуват само положителните оценки (нидерландскоговорящата общност в Белгия, Кипър, Чешката република, Испания, Франция, Хърватия, Литва, Малта, Полша, Обединеното кралство) не е особено полезна. Едва в 12 случая (немскоговорящата общност в Белгия, френскоговорящата общност в Белгия, Дания, Естония, Финландия, Хърватия, Ирландия, Италия, Люксембург, Латвия, Португалия, Словакия) над една четвърт от учебните заведения публикуват и критичните доклади¹⁹. Информацията често не е лесна за разбиране или е със затруднен достъп, което намалява нейната стойност²⁰.

На европейско равнище европейските стандарти и насоки (ЕЧН), разработени през 2005 г., спомогнаха за съгласуването на ОК в отделните държави и осигуриха рамка за сътрудничество между АОК. При все това тяхното понастоящем генерично естество означава, че те се разбират по различен начин и се прилагат неравномерно. Тяхното ниво на проникване и въздействие в учебните заведения остава ограничено. Едва 12 % от участниците в проучване на Европейската асоциация на висшите учебни заведения (EURASHE) считат, че ЕЧН са от полза за академичната сфера; едва 10 % са на мнение, че са полезни за студентите, дипломираните студенти или работодателите²¹. Много ВУЗ смятат, че въпреки наличието на генерични рамки няма достатъчно практически съвети как да се развие силна култура на качеството²². Студентите като цяло не са запознати с ЕЧН (59,7 % посочват, че не знаят нищо за тях; 23,9 % — че имат много ограничени знания за тях)²³. Понастоящем се извършва преработване на ЕЧН, както бе поискано по време на конференцията на министрите в Букурещ през 2012 г., с оглед на подобряването на тяхната яснота, приложимост, полезност и обхват²⁴. Преработването представлява възможност да се подсили отговорът на учебните заведения на предизвикателства като разширяване на участието, намаляване на преждевременното напускане на системата, подобряване на пригодността за заетост и др. и да се гарантира, че ОК насърчава развитието на силна култура на качеството и действителното участие на академичната общност.

¹⁸ Изходни данни от мрежата „Евридика“ за доклада за прилагане на процеса от Болоня.

¹⁹ EACEA, цитирано по-горе, стр. 69.

²⁰ Bischof et al., цитирано по-горе, стр. 39. Vercruysse, Proteasa, 2012 г.

²¹ ENQA (2011): MAPPING THE IMPLEMENTATION AND APPLICATION OF THE ESG (MAP-ESG PROJECT) („Определяне на изпълнението и прилагането на ЕЧН (проект MAP-ESG)“). Европейска асоциация за осигуряване на качество във висшето образование (ENQA). Брюксел, стр. 56. http://www.enqa.eu/files/op_17_web.pdf

²² IBAR (2012): Работен пакет 5, стр. 12.

²³ <http://www.ibar-llp.eu/assets/files/wp5/WP5%20Cross-country%20comparative%20study.pdf>

²⁴ Jungblut, Vukasovic, цитирано по-горе, стр. 67.

²⁴ Конференция на министрите от Европейското пространство за висше образование (ЕПВО) (2012): Комюнике от Букурещ, стр. 2. Преработване, предприето от заинтересованите организации (ENQA; ESU; EUA; EURASHE, Education international; EQAR; Business Europe) за одобрение от министрите през 2015 г.

2.2. По какъв начин ОК подпомага учебните заведения да разширят достъпа и да гарантират, че студентите завършват своето обучение?

За да се постигнат целите на стратегията „Европа 2020“ и националните цели за повишаване на броя на висшистите и съответно преодоляване на недостига на умения, Европа трябва да привлече по-широка част от обществото в сферата на висшето образование. ОК трябва да подпомогне учебните заведения в прегледа и повишаването на качеството и въздействието на техните политики за набиране на студенти и техния ефект върху разширяването на достъпа. При все това според първоначалните проучвания малко са доказателствата, че агенциите за ОК подпомагат учебните заведения във връзка с разширяването на достъпа чрез по-иновативни подходи към приема, например чрез признаване на предишно обучение, което ще позволи на студентите да документират и прехвърлят кредити от програми, които са напуснали преждевременно, или чрез създаване на канали за достъп от професионалното образование и обучение (ПОО) и други подсектори на образованието²⁵.

Качеството на стратегиите на ВУЗ за предотвратяване на преждевременното напускане²⁶ и стимулиране на задържането, съдържащи показатели или цели за измерване на напредъка, оказва влияние върху шансовете на студентите да завършат успешно своето висше образование. Привличането на студентите в проектирането на програмите и в разработването на учебните планове може да доведе до по-добри резултати за тях. При все това едва 50 % от ВУЗ правят това и само 40 % извършват проучвания сред студентите, за да измерят работното натоварване²⁷. Системите, които проследяват напредъка на студентите — както е в нидерландскоговорящата общност в Белгия, Дания, Германия, Ирландия и Обединеното кралство — могат да установят рискови елементи, с което се постига по-голяма целенасоченост на интервенциите за подобряване на успешното завършване на висше образование. Мониторингът на целите за завършване на висше образование, както се прави в половината от системите за ОК в ЕС (немскоговорящата общност в Белгия, френскоговорящата общност в Белгия, нидерландскоговорящата общност в Белгия, Естония, Гърция, Финландия, Италия, Литва, Унгария, Португалия, Словения, Исландия, Лихтенщайн, Норвегия), или обвързването на финансирането с процента на успешно завършилите висше образование, както се прави в малко на брой държави (Австрия, нидерландскоговорящата общност в Белгия, Чешката република, Дания, Исландия, Германия, Италия, Нидерландия, Швеция, Шотландия в рамките на Обединеното кралство)²⁸, стимулира ВУЗ да проследяват и подобряват своя успех в предотвратяването на преждевременното напускане.

Понастоящем едва 40 % от ВУЗ извършват редовни оценки на своите услуги за подпомагане на студентите.²⁹ Макар че почти всички ВУЗ предлагат образователна помощ като преподаватели, наставници, ориентирание и консултиране, само малко над половината оценяват доколко добри са резултатите от тези услуги. Подобен модел се

²⁵ Мрежата „Евридика“, цитирано по-горе.

²⁶ Средният процент за ОИСП за 2011 г. е бил 68,4 % студенти, които завършват своето образование.

²⁷ Loukkala, Zhang, цитирано по-горе, стр. 11, 30.

²⁸ EACEA, цитирано по-горе, стр. 112.

²⁹ Sursock, Andrée; Smidt, Hanne (2010): Trends 2010: A decade of change in European Higher Education („Тенденции 2010: десетилетие на промени в европейското висше образование“). EUA. Брюксел, стр. 86.

http://www.eua.be/typo3conf/ext/bzb_securelink/pushFile.php?cuid=2756&file=fileadmin/user_upload/files/Publications/Trends_2010.pdf

наблюдава и при подкрепата от страна на библиотеки, изчислителни центрове или лаборатории.

2.3. По какъв начин ОК подпомага ВУЗ в осигуряването на висококачествени и подходящи умения на студентите?

Преминаването към учене, насочено към студентите, е една от най-трудните реформи в последно време. Макар че повечето ВУЗ определят програми за обучение от гледна точка на предвидените учебни резултати за студентите, все още не е преодоляно предизвикателството учебните резултати да се интегрират в преподаването, ученето и оценката. ОК може да насърчи ВУЗ да подкрепят академичните кръгове в тази задача (например задължително обучение на академичната общност как да използва учебните резултати, което се осигурява в Австрия, френскоговорящата общност в Белгия, Чешката република, Ирландия, Латвия, Румъния, Обединеното кралство)³⁰. Прилагането на ОК при изготвянето на програми може да подпомогне академичната общност в подготвянето и оценяването на курсове за обучение, съсредоточени върху ясни и подходящи резултати, и в определянето на кредити по последователен начин. Това обаче като цяло не се прави при външното акредитиране на програми³¹. Чрез гарантирането на подходящо прилагане на други инструменти за прозрачност въз основа на учебните резултати — квалификационни рамки, Европейската система за трансфер и натрупване на кредити (ECTS), приложението към дипломата — ОК може да подпомогне използването на учебните резултати като елементи в осигуряването на висше образование и така да спомогне и за подобряване на признаването на академичните квалификации от други държави³².

Повечето ВУЗ използват ОК за оценяване и развиване на преподавателските умения и квалификации, но изследователските дейности като цяло продължават да са с по-голяма тежест в сравнение с преподаването, когато става въпрос за академични повишения, и само една четвърт от ВУЗ осигуряват задължително обучение за преподавателите си³³. ОК може да подпомогне разработването на национални стратегии и стратегии за учебните заведения, които насърчават обучението на персонала, признават преподавателските умения в израстването в кариерата, насърчават награди или стипендии за преподаватели използват обратна информация от студентите и стимулират международния опит³⁴.

Новите видове преподаване, например смесеното обучение или масовите отворени онлайн курсове (МООК), разполагат с потенциал да променят начина, по който се осигурява образование. Рамките и структурите за ОК трябва да бъдат гъвкави, за да подпомогнат учебните заведения да приемат различни видове иновативно преподаване на курсове, да адаптират своите концепции за качество и да разработят нови показатели, с които да се създадат условия за тези промени. Оценяването на учебните заведения следва да подпомага учебните заведения да планират и разпределят ресурсите за разработване на своите нови видове преподаване, за повишаване на своята привлекателност, за разработване на услуги, които към настоящия момент не се предлагат в достатъчна степен, или за достигане до учащи се извън сферата на формалното образование. Някои държави — Испания, Италия, Норвегия — понастоящем проучват потенциала за органи за ОК, които да оценяват МООК.

³⁰ ЕАСЕА, цитирано по-горе, стр. 51.

³¹ Пак там, стр. 51.

³² Вж. Комюнике от Букурещ, стр. 4.

³³ Loukkala, Zhang, цитирано по-горе, стр. 34.

³⁴ Доклад на групата на високо равнище за модернизиране на висшето образование, <http://ec.europa.eu/education/higher-education/modernisation/index.html>

Много учебни заведения изпитват трудности при систематичното ангажиране на работодателите в изготвянето и изпълнението на учебните планове, например при гарантирането, че стажовете водят до ясни учебни резултати. ОК може да подпомогне учебните заведения да ангажират работодателите в създаването на основан на работата учебен процес, обвързан с подходящи учебни резултати и методи за оценка. В някои държави (френскоговорящата общност в Белгия, България, Дания, Естония, Австрия, Норвегия, Швейцария) ВУЗ трябва да покажат, че ангажират работодателите в разработването на програмите³⁵. По-систематичното сътрудничество в сферата на професионалното образование и обучение, както от страна на ВУЗ, така и от страна на АОК, може да подпомогне постигането на тази цел и да подкрепи развитието на по-гъвкави начини на учене.

С оглед да се гарантира, че висшистите разполагат с подходящите умения за пазара на труда, и да се намали несъответствието на умения, ОК може да се използва, за да се демонстрира, че учебните програми отговарят на нуждите на пазара на труда. В България, Чешката република, Италия, Австрия и Словения от ВУЗ може да бъде поискано да докажат, че техните програми отговарят на настоящото търсене на умения³⁶. Освен това ОК може да подпомогне ВУЗ да включват знанията относно кариерното развитие на висшистите в изготвянето и изпълнението на програми — например обвързване на проследяването на заетостта на дипломираните висшисти с финансирането (Чешката република, Италия, Словения, Обединеното кралство) или с (повторно) акредитиране (Австрия, нидерландскоговорящата общност в Белгия, България, Германия, Дания, Нидерландия)³⁷. В няколко държави (например България, Дания, Естония, Ирландия, Гърция, Франция, Италия, Латвия, Литва, Унгария) висшите учебни заведения периодично предоставят данни или показват, че наблюдават или проследяват заетостта на дипломираните висшисти³⁸.

Въпреки тези констатации като цяло твърде малко ВУЗ понастоящем проследяват или проучват заетостта на своите висшисти с оглед подобряване на образователните програми и пригодността за заетост на дипломираните висшисти³⁹. Тези, които правят това, констатираят множество ползи — разработване на по-систематичен подход към ОК, подобряване на отчетността, активен принос към изграждането на Европа на знанието и подобряване на връзките със заинтересованите страни⁴⁰.

2.4. Подпомага ли ОК мобилността по време на обучението и интернационализацията?

Нарастващото международно сътрудничество в сферата на висшето образование създаде натиск върху учебните заведения да развият стабилно ОК и ВУЗ, които желаят да развият своя международен профил, трябва да са в състояние да демонстрират своите стандарти за качество като предпоставка за доверието, което е в основата на международните партньорства⁴¹. Студентите оценяват високо признатите стандарти за качество, когато правят своя избор къде да учат, и по този начин се гарантира, че

³⁵ Мрежата „Евридика“, непубликувано.

³⁶ Пак там.

³⁷ Gaebel, Michael et al (2012): Tracking Learners' and Graduates' Progression Paths (TRACKIT) („Проследяване на напредъка на учащите се и на дипломираните висшисти (TRACKIT)“). EUA. Брюксел, стр. 27—28.

http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/EUA_Trackit_web.sflb.ashx

³⁸ Мрежата „Евридика“, непубликувано.

³⁹ Gaebel et al., цитирано по-горе, стр. 26.

⁴⁰ Пак там, стр. 44.

⁴¹ Sursock, Smidt, цитирано по-горе, стр. 21.

избягват учебни заведения с ниско качество на обучението и учебни заведения, които предлагат или акредитират фалшиви дипломи или дипломи с ниско качество на образованието без разрешение. Ангажиментът за ОК може също така да спомогне да се разсеят съмнения (повдигнати *inter alia* от проучването на PIAAC) относно качеството на чуждестранните дипломи, които могат да затруднят признаването и мобилността на студентите.

Европейската асоциация за осигуряване на качество във висшето образование (ENQA) и Европейският регистър за осигуряване на качество (EQAR) насърчават сътрудничеството по отношение на ОК на европейско равнище. Посредством членството си в ENQA около две трети от АОК в Европейското пространство за висше образование (ЕПВО) (в сравнение с около половината от тях през 2009 г.)⁴² са получили признание, че действат в съответствие с европейските стандарти и насоки. При все това 10 държави — членки на ЕС (Кипър, Гърция, Италия, Латвия, Люксембург, Малта, Португалия, Швеция, Словения, Словакия), нямат агенция, която е пълноправен член на ENQA⁴³.

Броят на членовете на EQAR също се увеличи (от 19 членуващи правителства към момента на неговото създаване през 2008 г. на 32 през 2013 г.)⁴⁴. Регистърът подпомага общоевропейски подход към външното осигуряване на качество, при което учебните заведения могат да изберат да бъдат оценени от която и да е АОК извън своята държава, като така се стимулира европейското измерение на ОК, с което се повишава качеството. Към настоящия момент 39 агенции от ЕПВО (84 % от всички допустими АОК — тези, които са били подложени на преглед съгласно ECH) са кандидатствали за членство в EQAR и 35 молби вече са били одобрени⁴⁵. Ключовите ползватели на регистъра сега имат по-голяма увереност, че EQAR подпомага отварянето на националните системи за ОК за чуждестранни агенции (60 % от националните съюзи на студенти през 2012 г. в сравнение с 41 % през 2009 г.)⁴⁶.

При все това националните министерства като цяло предпочитат да работят със свои агенции, а не с чуждестранни. Към момента само две пети от регистрираните в EQAR АОК реално извършват дейност в международен план и тези, които го правят, се сблъскват с предизвикателства, свързани с националните различия в ОК и липсата на общо европейско измерение за ОК. Шест държави от ЕС (Австрия, нидерландскоговорящата общност в Белгия, България, Литва, Полша, Румъния) позволяват на своите ВУЗ да работят с чуждестранни регистрирани агенции за редовна оценка, одит или акредитация. Други две държави (Германия, Дания) признават решенията за ОК на всички регистрирани в EQAR агенции относно съвместни програми⁴⁷.

Външното ОК и акредитация на съвместни програми представляват предизвикателство, тъй като те обикновено включват множество национални процедури за акредитация.

⁴² Bischof, цитирано по-горе, стр. 50.

⁴³ <http://www.enqa.eu/agencies.lasso>, проверено на 4.11.2013 г. (макар че се включват малки държави, които може и да не разполагат с национална АОК).

⁴⁴ Членуващи правителства от ЕС: Австрия, нидерландскоговорящата общност в Белгия, България, Хърватия, Кипър, Чешка република, Дания, Естония, Испания, Франция, Германия, Ирландия, Латвия, Люксембург, Малта, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Словения — <http://www.eqar.eu/association/members.html#c28>

⁴⁵ http://www.eqar.eu/fileadmin/documents/eqar/information/EQAR_AR12_screen.pdf

⁴⁶ Bischof, цитирано по-горе, стр. 56.

⁴⁷ Tück, Colin (2013): EQAR Annual Report 2012 („Годишен доклад на EQAR за 2012 г.“), стр. 15—17. http://www.eqar.eu/fileadmin/documents/eqar/information/EQAR_AR12_print.pdf

Правителствата се ангажираха да проучат националното законодателство и практики във връзка със съвместните програми и образователни степени като начин за преодоляване на пречките пред сътрудничеството и мобилността. Настоящата инициатива за създаване на европейски подход за акредитиране на съвместните образователни степени, провеждана в контекста на Процеса от Болоня, може да спомогне да се сведе до минимум бюрокрацията и да се улесни увеличаването на съвместните степени. Междувременно проектите от ЕСА⁴⁸ представляват стъпка към опростяване и взаимно доверие.

Вследствие на бюджетните ограничения множество АОК се съсредоточават само върху основни дейности в рамките на своите национални системи⁴⁹. При все това с увеличаването на глобалната взаимосвързаност в сферата на висшето образование ОК трябва да се развива, за да изгради доверието, от което се нуждаят ВУЗ, за да си сътрудничат на международно равнище. Едно положително развитие от 2009 г. насам е тенденцията да се включват международни експерти в работните групи по ОК. ENQA и EQAR могат да изпълняват ключови роли в изграждането на доверие, включително чрез ангажиране на министерства и други заинтересовани страни, събиране на данни относно трансграничните дейности на АОК и популяризиране на общите стандарти и подходи (които обхващат събиране на данни на национално равнище, съпоставими стандарти, стратегически документи и доклади)⁵⁰.

Трансграничното сътрудничество в ОК е особено важно за трансграничното висше образование (ТГВО — франчайзинг и университетски филиали). Понастоящем то засяга малък, но увеличаващ се брой студенти в Европа и договореностите във връзка с осигуряването на качество се различават съществено между отделните държави и доставчици. Чрез мониторинг на качеството на износния продукт на учебните заведения от съответната държава в областта на ТГВО, АОК могат да спомогнат да се осигури висококачествено образование и така да се запази репутацията на техните системи за висше образование и способността им в по-широк план да привличат нови студенти.

Ако АОК се насочат в по-голяма степен към качеството на трансграничното сътрудничество и агенциите укрепят своите собствени международни връзки, това ще повиши доверието, прозрачността и последователността на техните оценки. За улесняване на процеса АОК в приемащата държава може да бъде информирана за оценки на качеството на предлагащите ТГВО учебни заведения, разположени в тази държава, или могат да бъдат извършени съвместни оценки. Двустранните споразумения, с които агенцията за ОК в приемащата държава се упълномощава да действа от името на изпращащата агенция за ОК или които позволяват на регистрирана в EQAR агенция да оцени предлагащото ТГВО учебно заведение, ще спомогнат за разсейване на опасенията във връзка с качеството и съдържат допълнителното преимущество, че насърчават трансграничното сътрудничество и взаимното учене.

⁴⁸ Пак там. Вж. също така MULTRA на адрес: <http://www.eacaconsortium.net/main/documents/mutual-recognition-agreements>

⁴⁹ Bischof, цитирано по-горе, стр. 52.

⁵⁰ Ръководени от ENQA и EQAR проекти, по които ще бъде докладвано през 2014 г.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЯ — ПОДКРЕПА ОТ ЕС ЗА ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО В СФЕРАТА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

В настоящия доклад се описва постигнатият известен напредък от 2009 г. насам, но също така се разкриват пропуски в начина, по който ОК подпомага реформите във висшето образование, като например увеличаване на достъпа, подобряване на пригодността за заетост и интернационализацията или подобряване на обучението за докторанти и стратегиите за човешки ресурси. За преодоляването на тези пропуски ОК трябва да се превърне в опора за създаването на вътрешна култура на качеството, а не в процедура на формални отметки. ОК трябва да се включи във всички области на дейност на учебните заведения, да се актуализира с промените в начина на проектиране и предоставяне на висше образование и да ангажира цялото учебно заведение в създаването на култура на качеството, която лежи в основата на преподаването и ученето.

Освен това мобилността на гражданите между системите се увеличава — както при традиционната схема на първоначално образование, така и при усъвършенстването и разширяването на техните знания и умения през целия им живот. Все повече възможности за обучение вече не са в съответствие с конвенционалните договорености за класификация. На учащите във все по-голяма степен — и с право — се предлага възможността сами да определят какво да включва тяхното обучение, като избират измежду възможности от различни подсистеми и форми на обучение, включително чрез учебни ресурси, предоставяни чрез ИКТ, и те следва да могат да разчитат на тяхното качество.

Създаването на квалификационни рамки за учене през целия живот с гарантирано качество, което се стимулира от Европейската квалификационна рамка, налага обмислянето на основан на сектори подход към осигуряването на качество и проучването дали е възможно да се определят някои основни принципи и насоки, които са валидни за всички сектори и са приложими по отношение на всички квалификации. За преодоляването на тези предизвикателства би било от полза ОК в сферата на висшето образование да се обсъди в рамките на всеобхватния контекст на всички инструменти за прозрачност и осигуряване на качество. Необходимостта от по-тесна координация на всички европейски инструменти за прозрачност и осигуряване на качество понастоящем се проучва от Комисията като начин за изграждането на цялостно Европейско пространство на умения и квалификации. Обхватът на осигуряването на качество следва да бъде разширен, така че в него да бъде включен по-широк набор от теми, които са от значение за висшето образование.

В този контекст Комисията планира да предприеме следните действия за подобряване на европейското сътрудничество в сферата на осигуряването на качество на ученето през целия живот:

- Консултация със заинтересованите страни относно констатациите от настоящия доклад и нуждата от подобряване на последователността между осигуряването на качество в различните подсектори на образованието и доколкото това е осъществимо, като част от предстоящата обществена консултация във връзка с Европейското пространство на умения и квалификации, като ще се търсят допълнителни полезни взаимодействия и сближаване на инструментите на ЕС за прозрачност и признаване⁵¹.

⁵¹ COM(2012) 669 final.

- Изтъкване на необходимостта от щателен преглед на ЕСН, в който да се обърне специално внимание на повишаването на стандартите за качество, а не толкова на процедурните подходи, да се разшири обхватът на прегледа, така че да се включат поставените в настоящия доклад въпроси, и да се създадат условия за сътрудничество по отношение на осигуряването на качество с други сектори на образованието и обучението.
- Допълнителни подобрения в разработването на европейски инструменти за прозрачност, които подпомагат осигуряването на качество, признаването и мобилността, *inter alia* в своите последващи мерки във връзка с оценката на Европейската квалификационна рамка, Европейската референтна рамка за осигуряване на качество в професионалното образование и обучение (EQAVET) и Европас за 2013 г., чрез подкрепа за мрежата на информационните центрове (ENIC) и мрежата от национални информационни центрове за академично признаване (NARIC), национални координационни звена към Европейската квалификационна рамка и Европас центрове и в прегледа на ръководството за потребителя относно ECTS.
- Работа с държавите членки с цел насърчаване⁵² на повече агенции за осигуряване на качество да кандидатстват за регистрация в EQAR и създаване на условия за чуждестранните агенции, регистрирани в EQAR, да извършват дейност в рамките на техните системи за висше образование.
- Продължаващо популяризиране на сътрудничеството в областта на ОК на международно равнище чрез политически диалог с ключови международни партньори и като основа за партньорства с ВУЗ по целия свят.

Чрез Еразъм+ ЕС ще осигури:

- Подкрепа за трансграничното сътрудничество в областта на ОК посредством:
 - стратегически партньорства и съюзи на знанието, които позволяват на ВУЗ да черпят от споделения помежду им опит в развитието на култура на качеството и в привличането на работодателите и на нови заинтересовани страни, като например изследователи, работници и др.;
 - осигуряване на подкрепа за АОК и ВУЗ да работят заедно за разработването на вътрешни процеси за осигуряване на качество с цел преодоляването на ключови предизвикателства и гарантирането на по-добро въздействие на преработените ЕСН на равнище учебни заведения.
 - увеличаване на междусекторния диалог с ПОО по въпроса с ОК;
 - споделяне на добри практики за насърчаването на по-опростени процедури за акредитиране на съвместни програми чрез инициативи на европейско равнище.
- Подкрепа за реформа в сферата на висшето образование, включително:
 - инициатива за насърчаване на реформа в сферата на висшето образование, включително за развитието на култура на качеството, чрез

⁵²

В стратегическия план за периода 2013—2017 г. (Tück, цитирано по-горе, стр. 25—29) *inter alia* се предлага това да бъде осъществено посредством прегледа на ЕСН.

партньорско обучение и оценка, проучвания или инструменти на заинтересованите страни, ръководства и др.,

- проекти за иновации с цел разширяване на капацитета във връзка с осигуряването на качество с оглед да се подпомогне устойчива реформа.

Комисията приветства специалното внимание, което редица държави отделят на качеството на своите системи за висше образование в проектите на споразуменията за партньорство, които се предават с цел осигуряването на рамка за изразходването на средствата по линия на европейските структурни и инвестиционни фондове в периода 2014—2020 г. От огромно значение е тези ангажименти да се основават на целенасочени инициативи в оперативните програми, с които ще се изпълняват споразуменията, и укрепването на договореностите за осигуряване на качеството следва да бъде ясна цел на тези инициативи.